

ГІПНОЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТІ ПОТЕРПІЛИХ ВІД ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Симонова Г. М.

Стаття присвячена дослідженню потенціалу використання гіпнозу як ефективного інструменту відновлення пам'яті у потерпілих від гендерно зумовленого насильства (далі – ГЗН). У роботі розглядаються теоретичні засади впливу травматичних подій на функціонування пам'яті, зокрема, механізми блокування чи викривлення спогадів, їх фрагментація, створення хибних спогадів, що спричинено психологічними або фізичними травмами. Особливу увагу приділено дослідженню природи гіпнотичного стану, його впливу на когнітивні процеси і можливості доступу до пригнічених або глибоко прихованих спогадів у свідомості людини. Аналізується потенційна користь гіпнозу як засобу відновлення травматичних спогадів для глибшого розуміння пережитих подій, що сприяє процесу проведення досудового розслідування, а також визначаються його ризики, зокрема пов'язані з підвищеною сугестивністю та можливістю створення хибних спогадів у результаті зовнішнього впливу. Окремий розділ присвячено етичним аспектам застосування гіпнозу при роботі з потерпілими, включаючи розгляд правових, моральних та психологічних рамок використання такого підходу в кримінальному провадженні. На основі комплексного аналізу наукової літератури було сформуовано висновки щодо потенціальної користі від використання гіпнозу та враховано можливі обмеження такого методу. Було запропоновано практичні рекомендації щодо застосування гіпнозу у рамках проведення досудового розслідування при роботі із потерпілими особами. Це дослідження надає ґрунтовну основу для подальшого вивчення можливостей інтеграції гіпнозу при проведенні досудового розслідування, спрямоване на комплексну допомогу потерпілим від ГЗН та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Ключові слова: насильство, травма, пам'ять, гіпноз, відновлення пам'яті, психотерапія, етика.

Symonova H. M. Hypnosis as a tool for restoring the memory of victims from the gender-based population during pre-trial investigation

Article explores the potential of hypnosis as an effective tool for memory recovery in survivors of gender-based

violence (GBV). It delves into the theoretical aspects of how trauma impacts memory functions, such as the mechanisms behind memory blocking or distortion due to psychological or physical trauma. Particular attention is given to the nature of the hypnotic state, its influence on cognitive processes, and its capacity to access repressed or deeply hidden memories within the human mind. Hypnosis is examined as a method for retrieving traumatic memories, which contributes to a better understanding of the individual's experience and facilitates the therapeutic process. However, the analysis also addresses significant risks, such as increased suggestibility, the possibility of forming false memories through external influence, and the ethical challenges of implementing hypnosis in therapy for vulnerable individuals. This paper critically assesses existing scientific literature and research, providing insights into the advantages, limitations, and ethical concerns surrounding the use of hypnosis for memory recovery in GBV survivors. In addition, it emphasizes the importance of establishing clear guidelines for professionals to ensure safe and ethical practice. The study further identifies practical recommendations for integrating hypnosis into therapeutic practices while safeguarding the well-being of clients. With a focus on balancing risks and benefits, this article serves as a foundation for advancing the use of hypnosis in therapeutic settings tailored to the needs of GBV survivors.

Key words: trauma, memory, hypnosis, memory retrieval, psychotherapy, ethics.

Постановка проблеми та її актуальність. Проблема гендерно зумовленого насильства на сьогоднішній день є однією із найсерйозніших серед різноманітних порушень прав і свобод людини, що може мати вкрай глибокі та довготривалі наслідки для психічного та/або фізичного здоров'я потерпілих. Травматичний досвід, отриманий внаслідок насильницьких дій, часто призводить до специфічних порушень пам'яті, що може бути виражено у вигляді фрагментарності спогадів (під час травматичної події сильний стрес може порушувати процес кодування спогадів, призводячи до їхньої

фрагментації та неузгодженості [1]), вибіркової амнезії (феномен психогенної амнезії, коли людина не може згадати певні аспекти травматичної події [2]) або, навпаки, нав'язливими флешбеками (повторне переживання травматичної події у вигляді яскравих та емоційно насичених спогадів, є одним з ключових симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР), який часто розвивається внаслідок пережитого насильства [3]). Ці особливості функціонування пам'яті можуть значно ускладнювати проведення досудового розслідування, та перешкоджатимуть притягненню винних осіб до кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим, актуальним є пошук ефективних методів відновлення пам'яті у потерпілих від ГЗН.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Гіпноз як інструмент відновлення пам'яті потерпілих від гендерно зумовленого насильства є предметом численних наукових досліджень, які висвітлюють його потенціал та обмеження. Останні публікації демонструють як позитивні аспекти використання гіпнозу, так і ризики, пов'язані з його застосуванням. Водночас, у цих дослідженнях гіпноз розглядається з точки зору терапевтичної практики, а не як метод проведення допиту (чи інших слідчих дій) у рамках досудового розслідування.

У статті *Uncovering the new science of clinical hypnosis* розглядається сучасний науковий підхід до клінічного гіпнозу, який демонструє його ефективність у лікуванні тривожності, депресії та посттравматичних станів. Автори акцентують увагу на здатності гіпнозу змінювати сприйняття пацієнтом певних обставин, що може бути корисним для роботи з травматичними спогадами. Водночас, вони наголошують на необхідності ретельного навчання терапевтів для мінімізації виникнення можливих ризиків [4].

Дослідження Стівена Джей Лінна та ін. аналізує використання гіпнозу для відновлення пам'яті в психотерапії. Автори зазначають, що хоча гіпноз може сприяти доступу до пригнічених спогадів, він не є надійним інструментом для відновлення точних спогадів. Ризик формування хибних спогадів залишається значним [5].

Данкевич М. С. у своїй статті аналізує правові та етичні аспекти використання гіпнозу в кримінальному провадженні. Авторка розглядає досвід застосування гіпнозу для отримання певної інформації, яка може мати значення для кримінального провадження, від потерпілих і свідків, а також визначає межі допустимості такого методу відповідно до чинного законодавства України [6].

Гриценко В. Г. та Пихтіна П. В. досліджують різні методи проведення допиту, включаючи використання гіпнозу. Автори аналізують етапи проведення допиту, законодавчу базу та пропонують нові підходи до підвищення ефективності розкриття злочинів, зокрема через застосування гіпнозу [7].

У дослідженнях Елізабет Лофтус велика увага приділяється хибній пам'яті, і вказується, що навіювання, в тому числі під гіпнозом, може призводити до створення викривлених та неправдивих спогадів [8].

Грахам Вагстафф досліджував використання гіпнозу в контексті свідчень очевидців та «відновлених спогадів» про сексуальне насильство в дитинстві, виявляючи значні ризики неточності та навіювання [9].

Ці дослідження вказують на ризики використання гіпнозу при роботі із пам'яттю, проте його використання у роботі з потерпілими від ГЗН залишається не розкритим та викликає значні дискусії. Гіпноз має потенціал для використання при роботі із потерпілими від ГЗН, особливо з метою відновлення пам'яті. Водночас необхідно враховувати ризики, пов'язані з формуванням хибних спогадів та етичні перешкоди.

Подальші дослідження можуть допомогти забезпечити більш ефективне та безпечне використання гіпнозу в терапевтичному контексті задля його законодавчого впровадження при роботі із потерпілими від ГЗН, у тому числі в рамках проведення досудового розслідування.

Метою статті є дослідження можливостей використання гіпнозу як інструменту відновлення пам'яті потерпілих від гендерно зумовленого насильства під час досудового розслідування. Особлива увага приділяється аналізу ефективності цього методу у контексті отримання ключової інформації, механізмів його дії, а також потенційних етичних викликів та юридичних обмежень. Стаття також має на меті визначення перспектив застосування гіпнозу для покращення результатів розслідування та захисту прав потерпілих.

Виклад основного матеріалу. Травматичний досвід ГЗН має глибокий вплив на нейробіологічні та психологічні процеси, що лежать в основі формування та збереження пам'яті. Нейробіологічні зміни, зокрема гіперактивація амігдали та порушення функціонування гіпокампу та префронтальної кори, можуть призводити до фрагментації спогадів, їхньої емоційної насиченості та труднощів з хронологічним упорядкуванням. Психологічні

захисні механізми, такі як дисоціація та витіснення, можуть призводити до тимчасової або часткової втрати доступу до травматичних спогадів.

У дослідженні *Stress Effects on Neuronal Structure: Hippocampus, Amygdala, and Prefrontal Cortex* розкривається вплив стресу на структуру нейронів, зокрема на гіпокамп, амігдалу та префронтальну кору. Автори висвітлюють механізми, які пояснюють фрагментацію спогадів і їхнє порушення хронологічного упорядкування в умовах посттравматичних розладів. Ця робота також розглядає механізми взаємодії гормонів, таких як глюкокортикоїди та естрогени, з клітинними медіаторами, що визначають якість відповіді мозку на стрес. Дослідження має важливе значення для розуміння впливу ранніх життєвих травм на мозок і тіло, а також для розробки терапевтичних підходів до лікування психічних розладів [10].

Роберт Мур також розглядає роль амігдали та гіпокампу у формуванні травматичних спогадів. Автор пояснює, як амігдала, частина лімбічної системи, активується у відповідь на загрозу, «захоплюючи» функції гіпокампу та префронтальної кори. Це призводить до емоційної реакції, яка сприяє виживанню, але також може залишати амігдалу надмірно чутливою до нагадувань про травму, навіть якщо вони не становлять реальної загрози. Автор також аналізує механізми посттравматичного стресового розладу (PTSD), зокрема гіпервігільантність амігдали, яка може викликати хибні тривожні сигнали. Автор критикує традиційний підхід до травматичних спогадів як незмінних і пропонує нові перспективи для терапії травми [11].

Гіпноз — це психофізіологічний стан, який характеризується підвищеною концентрацією уваги, зниженням критичності мислення та підвищеною навіюваністю. У словниках, таких як *Oxford English Dictionary*, гіпноз визначається як «стан зміненої свідомості, викликаний навіюванням, у якому людина може бути більш сприйнятливою до пропозицій» [12].

Гіпноз, який характеризується станом зміненої свідомості, супроводжується посиленою концентрацією уваги та підвищеною сприйнятливістю до навіювання. Він здатний впливати на когнітивні процеси, зокрема на функції пам'яті.

У науковій літературі представлено декілька теоретичних підходів до пояснення механізмів дії гіпнозу, серед яких дисоціативна (модель базується на уявленні, що гіпноз є станом, у якому відбувається поділ свідомості на окремі рівні чи компоненти) та соціально-когнітивна моделі (модель

акцентує увагу на ролі культурного та соціального контексту у формуванні ефектів гіпнозу. Вона пояснює гіпноз через поняття когнітивних установок і очікувань) [13, 14].

В контексті відновлення пам'яті, гіпноз може сприяти створенню безпечного та контрольованого середовища, зниженню тривоги та емоційного напруження. Це у свою чергу може полегшити доступ до заблокованих травматичною подією спогадів.

Деякі дослідження свідчать про можливість гіпнотичної гіпермнезії — покращення здатності до відтворення спогадів під гіпнозом.

Девід Джуза у своїй роботі порівнює ефективність різних методів відновлення пам'яті, включаючи гіпноз, і виявляє, що гіпнотична гіпермнезія може бути ефективною в короткостроковій перспективі, але її результати не завжди перевершують інші методи, такі як когнітивне інтерв'ю [15].

Також Лінн у своїй роботі підкреслює, що хоча гіпноз може сприяти доступу до пригнічених спогадів, він не є надійним інструментом для відновлення точних спогадів, особливо в терапевтичному чи судовому контексті [5].

У процесі дослідження ефективності різних методів відновлення пам'яті, важливо порівняти їх з точки зору механізмів дії, переваг та обмежень. Серед широко застосовуваних підходів до роботи зі спогадами вирізняються когнітивно-поведінкова терапія, метод десенсибілізації і переробки (EMDR), нарративна терапія. У порівнянні з цими методами, гіпноз демонструє певні унікальні переваги, які пов'язані з його здатністю забезпечити доступ до глибоких шарів пам'яті та полегшити роботу з травматичними спогадами.

Для більш наочного аналізу переваг гіпнозу над іншими методами, у таблиці наведені основні характеристики кожного підходу, а також їхні переваги та обмеження на підставі аналізу відповідних наукових джерел.

Гіпноз, як інструмент у роботі з пам'яттю, має значний потенціал під час проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях, пов'язаних з гендерно зумовленим насильством.

Травматичний досвід потерпілих від ГЗН може спричиняти порушення когнітивних процесів, включаючи фрагментацію спогадів чи повне їх витіснення, що ускладнює отримання інформації під час допиту та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Фрагментація та витіснення спогадів можуть істотно ускладнювати процес досудового розслідування, особливо у справах, пов'язаних із гендерно

Порівняння гіпнозу з іншими методами відновлення пам'яті
при роботі з травматичними спогадами

Метод	Основні характеристики	Переваги	Обмеження та ризики	Застосування при ГЗН
Гіпноз	Змінений стан свідомості, підвищена навіюваність, фокусування уваги.	Потенціал для обходу захисних механізмів, зниження тривоги.	Високий ризик сугестивності, можливість спотворення спогадів, потребує високої кваліфікації.	Потребує обережного застосування, індивідуального підходу, у поєднанні з іншими методами.
EMDR	Опрацювання травматичних спогадів через двосторонню стимуляцію.	Доведена ефективність при ПТСР, фокусування на сенсорних аспектах спогадів.	Може бути інтенсивним та емоційно складним, потребує ретельної підготовки клієнта.	Є одним з рекомендованих методів лікування ПТСР, пов'язаного з ГЗН.
Когнітивно-поведінкова терапія (КПТ)	Ідентифікація та зміна дезадаптивних думок і поведінки.	Навчання копінг-стратегій, зміна негативних переконань, фокусування на поточному функціонуванні.	Може бути менш прямо спрямована на відновлення деталей спогадів, потребує активної участі клієнта.	Є важливим компонентом лікування наслідків ГЗН, може допомогти у роботі з нав'язливими спогадами та емоційними реакціями.
Нарративна терапія	Переосмислення травматичних подій через створення нової історії.	Допомагає відновити почуття контролю та власної гідності, змінити сприйняття себе як жертви.	Може не прямо фокусуватися на детальному відновленні пам'яті.	Може бути корисною для інтеграції травматичного досвіду та побудови нової ідентичності після пережитого ГЗН.

зумовленим насильством. Фрагментовані спогади часто представляють собою окремі уривки, наприклад, образи, звуки чи емоції, які не пов'язані між собою хронологічно чи логічно [8]. Це може ускладнювати складання цілісної картини подій, що знижує якість наданих свідчень.

Окрім того, унаслідок витіснення відповідних спогадів потерпілі можуть не пам'ятати суттєвих деталей, які мають значення для досудового розслідування. Наприклад, важлива інформація про нападника чи обставини злочину можуть залишатися заблокованими підсвідомістю. Через фрагментацію спогадів потерпілі можуть плутати послідовність подій, або не здатні точно вказати час і місце ключових моментів. Це може заважати слідчим правильно реконструювати події злочину.

Таким чином, розуміння процесів фрагментації та витіснення спогадів, що може спостерігатися у потерпілих від ГЗН, є ключовим для ефективного проведення досудового розслідування. Нетрадиційні методи, одним із яких є гіпноз, можуть допомогти у подоланні цих проблем, проте їхнє використання потребує дотримання етичних стандартів і спеціальної підготовки, а також певне законодавче урегулювання. У нормативно-правових актах України поняття «гіпноз» чітко не визначено, що ставить під сумнів законність його використання під час проведення допиту.

Водночас, за допомогою гіпнозу можливо отримати доступ до пригнічених спогадів, надаючи

зможу потерпілим відновити події, які були заблоковані через високий рівень стресу.

Наукові дослідження підтверджують, що під час гіпнотичного стану активуються ключові ділянки мозку, такі як гіпокамп, амігдала та префронтальна кора. Гіпокамп відповідає за хронологічну впорядкованість спогадів, що є критично важливим для відновлення логічної послідовності подій. Амігдала впливає на емоційну насиченість спогадів, сприяючи їх доступності в умовах гіпнозу. Префронтальна кора допомагає зменшити емоційний стрес і покращує концентрацію, що створює безпечний простір для роботи з пам'яттю [10].

Однією з основних переваг гіпнозу є здатність працювати з глибокими шарами пам'яті, що недоступні через традиційні методи, такі як когнітивне інтерв'ю чи фармакологічне втручання. Гіпноз також сприяє створенню атмосфери довіри між потерпілим та слідчим, що важливо для успішного проведення допиту. Він дозволяє знижувати емоційне напруження, яке часто виникає під час роботи з травматичними спогадами, та забезпечує швидший доступ до релевантної інформації.

Попри свої переваги, гіпноз має певні обмеження. Одним із найбільш дискусійних аспектів є ризик формування хибних спогадів, викликаних підвищеною навіюваністю. Етичні виклики також включають необхідність отримання добровільної згоди потерпілих та забезпечення прозорості процесу. Крім того, гіпноз вимагає високої

професійної підготовки спеціалістів, які працюють із потерпілими, щоб мінімізувати ризики та забезпечити ефективність.

Етичне використання гіпнозу під час досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством, є ключовим для забезпечення прав потерпілих та отримання достовірної інформації. Гіпноз, як глибокий інструмент впливу на підсвідомість, вимагає суворого дотримання етичних стандартів. Основою його застосування є принцип добровільної згоди, який передбачає інформування потерпілих про всі аспекти процедури — її мету, особливості, можливі ризики та результати. Особа має право відмовитися від процедури на будь-якому етапі, і це повинно бути без негативних наслідків для неї.

Також важливо зберігати конфіденційність, адже розкриття деталей може завдати шкоди потерпілим. Слід уникати маніпуляцій із свідомістю потерпілого, таких як навіювання хибних думок або спогадів. Це може не лише спотворити хід розслідування, але й викликати додаткову травматизацію для потерпілих.

Практичне проведення допиту під гіпнозом потребує ретельної підготовки. Перш за все, сеанс має проводити кваліфікований фахівець, який володіє необхідними навичками для роботи з травматичними спогадами. Потерпілі повинні почуватися у безпеці, а обстановка має бути спокійною, що сприятиме створенню атмосфери довіри. Перед сеансом потерпілим детально пояснюють механізм роботи гіпнозу, його етапи та очікувані результати. Сама процедура проходить у кілька етапів: спочатку створюється стан релаксації через легку індукцію, після чого переходять до безпосередньої роботи з пам'яттю [16].

Отримана під час сеансу інформація вимагає ретельної перевірки для уникнення ризику хибних свідчень. Дані можуть бути використані лише за згодою потерпілого, виключно у межах законодавства. Після завершення сеансу важливо забезпечити потерпілому психологічну підтримку, допомагаючи пережити та усвідомити емоції, які можуть виникнути під час гіпнозу. Спеціаліст також оцінює ефективність сеансу, визначаючи, чи вдалося досягти поставлених цілей без негативних наслідків.

Дотримання принципів добровільності, конфіденційності, професійної підготовки спеціалістів та перевірки достовірності отриманої інформації дозволяє уникнути ризиків та забезпечити успішне використання цього методу на будь-якій стадії розслідування.

Застосування гіпнозу має перспективи у досудовому розслідуванні, але його інтеграція вимагає дотримання чітких етичних норм, професійного супроводу та законодавчої регуляції. Подальші дослідження та розвиток методології можуть сприяти вдосконаленню цього інструменту у роботі з потерпілими від гендерно зумовленого насильства.

Ефективність застосування гіпнозу як інструменту відновлення пам'яті у потерпілих від гендерно зумовленого насильства є складним та багатограним питанням, що залежить від взаємодії цілого ряду індивідуальних, контекстуальних та терапевтичних факторів. Розуміння цих факторів є критично важливим для обґрунтованого та етичного використання гіпнозу в роботі з даною вразливою категорією осіб.

Висновки. Гіпноз, як інструмент відновлення пам'яті потерпілих від гендерно зумовленого насильства під час досудового розслідування, демонструє значний потенціал у покращенні процесу розслідування та отриманні ключової інформації. Його здатність забезпечувати доступ до пригнічених або фрагментованих спогадів, а також зменшення стресу, дозволяє ефективно працювати з травматичним досвідом потерпілих. Крім того, активація ключових мозкових структур, таких як гіпокамп, амігдала та префронтальна кора, створює сприятливі умови для відновлення пам'яті.

Водночас, гіпноз має певні обмеження, пов'язані з ризиком формування хибних спогадів через підвищену сугестивність, а також етичними та юридичними викликами, які виникають при його застосуванні. Для ефективного використання гіпнозу необхідна професійна підготовка спеціалістів, суворе дотримання етичних норм і правових стандартів, а також комбінація з іншими методами роботи з пам'яттю.

Гіпноз може стати цінним інструментом для підтримки потерпілих від гендерно зумовленого насильства та сприяти встановленню справедливості у процесі проведення досудового розслідування.

Практичні рекомендації для психологів та інших фахівців, які розглядають можливість використання гіпнозу в роботі з потерпілими від ГЗН, можуть включати: ретельну оцінку показань та протипоказань, отримання повної інформованої згоди, використання гіпнозу лише як допоміжного інструменту в рамках комплексного терапевтичного підходу, поєднання з іншими науково обґрунтованими методами психотерапії, постійне навчання та супервізію.

Література

1. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання. Наслідки насильства — від знущань у сім'ї до політичного терору. Вид-во Старого Лева, 2015. 416 с.
2. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання. Наслідки насильства — від знущань у сім'ї до політичного терору. Вид-во Старого Лева, 2015. 416 с.
3. Human memory: the processing of information. *Taylor & Francis Group*, 1976. 192 p.
4. Siddaway A. P. Flashbacks uniquely characterise post-traumatic stress disorder: distinguishing flashbacks from other psychological processes and phenomena. *BJPsych Advances*. 2025. P. 1–2. DOI: <https://doi.org/10.1192/bja.2025.3> (date of access: 01.05.2025).
5. Weir K. Uncovering the new science of clinical hypnosis. *American Psychological Association Logo*. URL: <https://www.apa.org/monitor/2024/04/science-of-hypnosis> (date of access: 01.05.2025).
6. Lynn, S. J., Loftus, E. F., Lilienfeld, S. O., & Lock, T. Memory recovery techniques in psychotherapy: Problems and pitfalls. Navigating the mindfield: A user's guide to distinguishing science from pseudoscience in mental health / ред. S. O. Lilienfeld, J. Ruscio, & S. J. Lynn. Prometheus Books/Rowman & Littlefield, 2008. С. 283-302.
7. Данкевич М. Правомірність застосування гіпнозу під час допиту потерпілих і свідків та процесуальне значення відомостей, отриманих за його результатами. *Вісник Кримінального Судочинства*. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2018_Dankevuch.pdf (дата звернення: 01.05.2025).
8. Гриценко В., Пихтіна П. Деякі особливості сучасних видів та методів криміналістичної тактики проведення допиту. Університет — Центральнотрапезинський державний університет імені Володимира Винниченка. URL: https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/5_2018/175-181.pdf (дата звернення: 01.05.2025).
9. Loftus E. F. Creating false memories. *Scientific american*. 1997. Vol. 277, no. 3. P. 70–75. DOI: <https://doi.org/10.1038/scientificamerican0997-70> (date of access: 01.05.2025).
10. Kebbell M. R., Wagstaff G. F. Hypnotic interviewing: the best way to interview eyewitnesses? *Behavioral sciences & the law*. 1998. Vol. 16, no. 1. P. 115–129. DOI: [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1099-0798\(199824\)16:1%3C115::aid-bsl296%3E3.0.co;2-i](https://doi.org/10.1002/(sici)1099-0798(199824)16:1%3C115::aid-bsl296%3E3.0.co;2-i) (date of access: 01.05.2025).
11. McEwen B. S., Nasca C., Gray J. D. Stress effects on neuronal structure: hippocampus, amygdala, and prefrontal cortex. *Neuropsychopharmacology*. 2015. Vol. 41, no. 1. P. 3–23. URL: <https://doi.org/10.1038/npp.2015.171> (date of access: 01.05.2025).
12. A quick look under the hood: the amygdala, hippocampus and traumatic memories. *Applied Metapsychology International*. URL: <https://www.appliedmetapsychology.org/research-publications/articles/mygdala-hippocampus-and-traumatic-memories/> (date of access: 30.04.2025).
13. Oxford English Dictionary. Hypnosis. URL: <https://academic.oup.com>
14. Cleveland J. M., Reuther B. T., Gold S. N. The varied relationship between hypnosis and dissociative phenomena: implications for traumatology. *American journal of clinical hypnosis*. 2020. Vol. 63, no. 2. P. 139–149. DOI: <https://doi.org/10.1080/00029157.2020.1789545> (date of access: 01.05.2025).
15. Lynn, Steven Jay, Irving Kirsch, and Michael N. Hallquist, «Social cognitive theories of hypnosis», in Amanda J. Barnier, and Michael R. Nash (eds), *The Oxford Handbook of Hypnosis: Theory, Research, and Practice*, Oxford Library of Psychology (2008; online edn, Oxford Academic, 18 Sept. 2012), DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198570097.013.0005>, accessed 1 May 2025.
16. Dasgupta A. M., Juza D. M., White G. M., Maloney J. F. Memory and Hypnosis: A Comparative Analysis of Guided Memory, Cognitive Interview, and Hypnotic Hypermnnesia. *Imagination, Cognition and Personality*. 1994. 14(2). 117-130. <https://doi.org/10.2190/M2MB-A6RD-2NEM-JKD1> (Original work published 1994)
17. Understanding the different stages of hypnotherapy — ian murton hypnotherapy. Ian Murton Hypnotherapy. URL: <https://ianmurtonhypnotherapy.com/understanding-the-different-stages-of-hypnotherapy/> (date of access: 01.05.2025).

Симонова Г. М.,

аспірант кафедри кримінального процесу
та криміналістики
Одеського державного університету
внутрішніх справ